

Черниш Роман Федорович
співробітник Управління СБ України в
Житомирській області, кандидат юри-
дичних наук

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОЦЕДУРИ ВНЕСЕННЯ ПОДАННЯ ПРО УСУНЕННЯ ПРИЧИНИ ТА УМОВ, ЯКІ СПРИЯЛИ ВЧИНЕННЮ ЗЛОЧИНУ

В доповіді акцентовано увагу на загальних засадах здійснення профілактики правопорушень, а також на необхідності вдосконалення чинного КПК України та КУпАПу шляхом внесення окремих норм, направлених на запобігання вчиненню злочинам.

На думку переважної більшості фахівців у галузі права, одним із основних та дієвих напрямів у сфері боротьби зі злочинністю є розробка та реалізація на практиці заходів щодо її запобігання. Правова основа запобігання вчиненню злочинів міститься у нормах різних галузей права, а також в нормативно-правових актах: як міжнародних, так і тих, що діють виключно та території України. Зокрема: Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про цивільні і політичні права, Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» тощо.

Як свідчить практика, своєчасне виявлення й усунення причин та умов, що сприяють учиненню злочину, має не лише правове значення, але й здійснює позитивний психологічний вплив на громадян, демонструючи прагнення і здатність співробітників правоохоронних органів всебічно, повно та об'єктивно встановити всі обставини вчинення злочину, у тому числі його причини та умови.

Однією із найважливіших стадій діяльності із запобігання злочинності є стадія виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню тих чи інших злочинів.

На нашу думку, одним із найбільш дієвих суб'єктів профілактичної діяльності є слідчий, який в процесі розслідування вже вчиненого злочину вживає заходи, спрямовані на запобігання вчиненню інших аналогічних злочинів. Вищевказана діяльність здійснюється слідчим шляхом виявлення причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, та шляхом вжиття заходів, спрямованих на їх усунення.

Однак, чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі КПК України), на відміну від КПК 1960 р., не містить процесуальної норми, яка передбачала б внесення подання слідчого про усунення причин та умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення. Її відсутність позбавляє слідчих процесуально дієвих важелів щодо усунення причин, які сприяють вчиненню протиправних діянь.

В КПК України (ст. 91 «Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні») також не передбачено обов'язку слідчого по встановленню причин та умов, що сприяли вчиненню злочину. На думку фахівців, відсутність законодавчого закріплення зазначеного положення, є перепорою на шляху організації дієвого механізму запобігання злочинності.

Зважаючи на викладене, вважається за доцільне доповнити КПК України нормою, в якій буде прямо передбачено вищезазначений обов'язок, а також закріпити вимоги до змісту самого подання. На нашу думку, воно повинно вноситися виключно в рамках здійснення досудового розслідування в конкретному кримінальному провадженні. В ньому мають бути чітко відображені всі обставини, які обумовили вчинення злочину.

В цілому, воно структурно повинно складатися трьох частин: вступної, описово-мотивувальної та резолютивної.

У вступній частині подання необхідно вказувати:

- 1) найменування адресата, якому направляється подання;

- 2) найменування документа: «Подання про вжиття заходів щодо усунення причин та умов, що сприяли вчиненню злочину»;
- 3) час та місце його складання;
- 4) посаду, спеціальне звання та прізвище службової особи, яка його склала;
- 5) номер кримінального провадження, за матеріалами якої вноситься подання.

В описово-мотивувальній частині подання міститься:

- 1) стислий виклад фабули провадження;
- 2) виклад встановлених причин та умов, які сприяли вчиненню злочину;
- 3) посилання на докази, що підтверджують наявність причин та умов, що сприяли вчиненню злочину;
- 4) посилання на конкретну норму закону, що передбачає винесення даного процесуального акта.

В резолютивній частині повинні міститися запропоновані слідчим конкретні вказівки та заходи, які потрібно вжити адресату з метою усунення причин, що сприяли вчиненню злочину.

Вищевказані заходи повинні: ґрунтуватися виключно на задокументованих фактах і зібраних доказах; не дублювати вимог чинних нормативних актів; бути прийнятними та доцільними з економічної точки зору, реально здійсненними, дієвими тощо.

В поданні неприпустимо викладати припущення та неконкретні відомості про причини і умови, які сприяли вчиненню злочину.

Підсумовуючи вищевикладене, вважаємо, що з метою належного виконання однієї з основних функцій правоохоронців — запобігання злочинам, необхідно на рівні суб'єктів законодавчої ініціативи розглянути можливість внесення змін до чинного КПК України та Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАПу). Зокрема, в ст. 91 КПК України доповнити перелік обставин, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, нормою про встановлення причин і умов, які сприяли вчиненню злочину. Поряд з тим, у вказаному нормативно-правовому акті, вважається за доцільне закріпити положення, аналогічні тим, що містилися в ст. ст. 23 та 23¹ КПК України редакції 1960 р. Що ж до КУпАПу, то, на нашу думку, необхідно внести відповідні зміни до ст. 185-б «Невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді або подання прокурора», закріпивши в переліку посадових осіб й слідчого.